

ombudsman

veřejný ochránce práv

Č. j.: KVOP-3568/2021/S

Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 4. čtvrtletí roku 2020

Podle § 24 odst. 1 písm. a) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, informuji Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o své činnosti.

Zpráva veřejného ochránce práv o činnosti za 4. čtvrtletí roku 2020	1
A. Činnost ochránce v číslech	3
B. Veřejná správa	6
B.1 Přesvědčivé určení data vzniku invalidity vedlo k vyššímu důchodu a doplatku (sp. zn. 2905/2019/VOP)	6
B.2 Monitorování zaměstnanců kamerovým systémem (sp. zn. 6813/2020/VOP)	6
B.3 Nevyměřený poplatek nelze vymáhat (sp. zn. 593/2020/VOP)	7
B.4 Žádost babičky o pěstounskou dávku za péči o vnučku musí úřady dostatečně prověřit a rozhodnutí řádně a přesvědčivě odůvodnit (sp. zn. 2276/2019/VOP) ...	8
B.5 Nelegální autovrakoviště (sp. zn. 6006/2018/VOP)	8
B.6 Konference, kulaté stoly a školení	9
B.7 Změny vnitřní metodiky úřadů	9
C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění	10
C.1 Systematické návštěvy a distanční monitoring	10
C.2 Konference, kulaté stoly, školení a osvěta	11
D. Ochrana před diskriminací	12
D.1 Přístup návštěvníka s postižením na sportovní stadion (sp. zn. 5708/2019/VOP) 12	
D.2 Uzavírání registrovaných partnerství v době nouzového stavu (sp. zn. 105/2020/DIS)	12
D.3 Dotační program COVID – kultura (sp. zn. 31/2020/SZD)	13
D.4 Skončení cestovního pojištění k platební kartě z důvodu věku (sp. zn. 1153/2020/VOP)	13
D.5 Zásadní pracovní setkání	14
D.6 Osvěta	14
D.7 Konference, kulaté stoly a školení	14
E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením	16
E.1 Výzkumy a doporučení	16
E.2 Mezinárodní spolupráce	18
E.3 Konference, kulaté stoly a školení	18

A. Činnost ochránce v číslech

Ve 4. čtvrtletí 2020 ochránce obdržel celkem 1780 podnětů (o jeden podnět méně než loni ve stejném období). Podíl podnětů v působnosti (**72 %**) se drží nad průměrem roku 2019 (69,53%). Nejvíce podnětů se tradičně týkalo sociálního zabezpečení – zejména důchodů (165), staveb (75), činnosti orgánů sociálně-právní ochrany dětí (51) a správy daní (50).

V **75** podnětech lidé namítali nerovné zacházení, z toho v **41** případech z důvodů zakázaných antidiskriminačním zákonem. Ve **14** případech ochránce také poskytl informace a analýzy týkající se diskriminace mezinárodním subjektům či vnitrostátním orgánům.

Navštívili jsme **karanténní prostor v Zařízení pro zajištění cizinců Bělá – Jezová**. S ohledem na prevenci šíření nákazy COVID-19 jsme další systematické návštěvy ve čtvrtém čtvrtletí neprováděli.

Prostudovali jsme **1846** rozhodnutí o vyhoštění.

V meziresortním připomínkovacím řízení **ochránce uplatnil 6 připomínek** k návrhům právních předpisů či strategií.

Uskutečnili jsme **3 výzkumy** a vydali **1 doporučení**.

Činnost a počty podnětů ilustrují následující obrázky:

PODNĚTY

1780

podnětů doručených
ve IV. čtvrtletí 2020

72%

podnětů patřilo do
působnosti ochránce,
a mohl se jimi tedy zabývat

jedná se o

3%

nárůst oproti III. čtvrtletí 2020

důchody | 165

územní, stavební řízení,
užívání stavby | 75

činnost Vězeňské
služby ČR | 66

dávky pomoci
v hmotné nouzi | 55

činnost OSPOD | 51

pobyt cizinců | 51

daně a správa daní | 50

75

podnětů s námitkou
nerovného zacházení

diskriminace ve smyslu
antidiskriminačního zákona
se týkala **41** podnětů

ČINNOST

1846

prostudovaných
rozhodnutí o vyhoštění

11 vyřízených žádostí
o informace

ochránce připomínkoval 6
právních předpisů či strategií

VÝZKUMY:

- Život klientů v domově pro osoby se zdravotním postižením

- Role obcí při rozhodování o podpůrných opatřeních a při jejich realizaci

- Zaměstnávání lidí s postižením ve veřejné správě

DOPORUČENÍ:

- Jak chránit práva rodičů s psychosociálním postižením

B. Veřejná správa

Již od roku 2001 ochránce chrání osoby před nezákonným či jinak nesprávným jednáním nebo nečinností správních úřadů. Má právo nahlížet do spisů, žádat úřady o vysvětlení a může vést místní šetření. Zjistí-li pochybení úřadu, doporučuje opatření k nápravě, rozhodnutí úřadu nemůže zrušit ani nahradit.

B.1 Přesvědčivé určení data vzniku invalidity vedlo k vyššímu důchodu a doplatku (sp. zn. 2905/2019/VOP)

Na ochránce se obrátila matka a současně opatrovnice mladé ženy, které Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen „ČSSZ“) přiznala invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně od dvacátého roku věku (konkrétně od 30. 12. 2014). Stěžovatelka namítala, že zdravotní stav její dcery je neměnný od úrazu, který v mládí utrpěla, nechápe proto, proč ČSSZ dceři nepřiznala invalidní důchod již od 18. roku věku.

Ochránce zahájil šetření a požádal ČSSZ o posudkovou dokumentaci, aby zjistil důvody, pro které ČSSZ rozhodla o přiznání invalidního důchodu od pozdějšího data. Dle posudku vyhotoveného pro účely invalidního důchodu posudkový lékař datum vzniku invalidity stanovil ke dni vydání zprávy z psychologického vyšetření. Jiné odůvodnění posudkový lékař neposkytl. Ani po přečtení zprávy z psychologického vyšetření nedostal ochránce odpověď na otázku, proč posudkový lékař rozhodl stanovit datum vzniku invalidity právě k uvedenému datu. Naopak zpráva v ochránci vyvolala ještě větší pochybnosti. Dle této zprávy dcera stěžovatelky „opakovala šestou třídu základní školy, na speciální škole pro mentálně postižené žáky nebyla schopna dokončit žádný ze speciálních učebních oborů, nezvládá zátěž – od školních let se u ní objevovala při zátěži masivní psychosomatická problematika, nevydrží se soustředit, nedokáže splnit sled jednoduchých po sobě následujících úkolů, není naprosto schopna si zorganizovat svůj čas a své osobní aktivity“ atd.

Jakmile ochránce na pochybení poukázal, ČSSZ provedla mimořádnou kontrolní lékařskou prohlídku. Při ní posudkový lékař stanovil datum vzniku invalidity od prvního dne studia na speciální škole pro žáky s mentálním postižením, konkrétně od 2. 9. 2010. ČSSZ následně vydala rozhodnutí, kterým od téhož data přiznala invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, přepočítala stávající dávku s ohledem na nově vzniklý nárok na mimořádnou výši invalidního důchodu a současně stěžovatelčině dceři poukázala doplatek důchodu ve výši 483 485 Kč.

B.2 Monitorování zaměstnanců kamerovým systémem (sp. zn. 6813/2020/VOP)

I. Kamerový systém se záznamem umožňujícím identifikaci zaměstnanců představuje zásah do soukromí zaměstnanců.

II. Narušit soukromí zaměstnance prostřednictvím kamerového systému smí zaměstnavatel jen tehdy, má-li k tomu závažný důvod spočívající ve zvláštní povaze své činnosti. Důvodem pro zavedení sledovacích opatření může být ochrana života a

zdraví zaměstnavatele a zaměstnanců a jiných osob. Dalším legitimním důvodem je ochrana majetku zaměstnavatele, zaměstnanců a jiných osob.

III. Vždy je však třeba zvolený prostředek a způsob kontroly posoudit z hlediska jednotlivých dílčích kritérií testu proporcionality (vhodnost, nutnost, přiměřenost). Posuzuje se, zda daný prostředek (např. užití kamerového sledování) může přispět k dosažení cíle, zda není možné cíle dosáhnout jiným šetrnějším způsobem, a konečně zda je přiměřený, tedy s co nejmenším zásahem do chráněných hodnot (princip subsidiarity).

Na ochránce se obrátil předseda odborové organizace zaměstnanců se stížností na postup oblastního inspektorátu práce, který podle něj chybně a nedůsledně provedl kontrolu dodržování pracovněprávních předpisů u zaměstnavatele, zaměřenou na provozování kamerového systému zaměstnavatelem.

Ochránce dospěl k závěru, že kamerový systém se záznamem umožňujícím identifikaci zaměstnanců představuje zásah do jejich soukromí. Narušit soukromí zaměstnance prostřednictvím kamerového systému smí zaměstnavatel jen tehdy, má-li k tomu závažný důvod spočívající ve zvláštní povaze své činnosti. Důvodem pro zavedení sledovacích opatření může být ochrana života a zdraví zaměstnavatele a zaměstnanců a jiných osob. Dalším legitimním důvodem je ochrana majetku zaměstnavatele, zaměstnanců a jiných osob. Vždy je však třeba zvolený prostředek a způsob kontroly posoudit z hlediska jednotlivých dílčích kritérií testu proporcionality (vhodnost, nutnost, přiměřenost). Posuzuje se užití daného prostředku z hlediska vhodnosti, tedy zda daný prostředek (např. užití kamerového sledování) může přispět k dosažení cíle; dále z hlediska potřebnosti, tedy posouzení, zda není možné cíle dosáhnout jiným šetrnějším způsobem; a konečně z hlediska přiměřenosti, tedy vyvažování kolidující hodnoty (poměření zájmu zaměstnavatele na ochraně majetku s právem na soukromí zaměstnance). Kontrola bude možná jedině tehdy, bude-li zvolený prostředek způsobilý k dosažení sledovaného účelu a nebude-li možné realizovat sledovaný účel jinak, nebude-li zde jiný, objektivně srovnatelný legální prostředek, který by stejně dobře nebo lépe umožňoval dosáhnout sledovaného účelu při stejném nebo menším zásahu do chráněných hodnot (princip subsidiarity).

B.3 Nevyměřený poplatek nelze vymáhat (sp. zn. 593/2020/VOP)

Místní poplatky, které poplatník neuhradí řádně a včas, musí správce daně vyměřit rozhodnutím (§ 11 zákona o místních poplatcích). Dokud tak neučiní, není jednoznačně určena jejich výše, neboť v případě poplatku neuhrazeného řádně a včas správce poplatku vždy činí správní úvahu o tom, zda vyměří i zvýšení poplatku či nikoliv. Není-li jednoznačně určena výše poplatku, nelze jej evidovat ani vybrat, a to ani tehdy, pokud by lhůta pro placení daně (poplatku) ještě neuplynula.

Stěžovatel měl výhrady k postupu městského úřadu při správě místního poplatku za zhodnocení stavebního pozemku možností jeho připojení na stavbu vodovodu nebo kanalizace. Stěžovatel se domníval, že již uplynula lhůta, ve které může městský úřad místní poplatek vybrat. Ochránce zjistil, že kolaudační souhlas ke stavbě vodovodu a kanalizace nabyl právní moci dne 10. 6. 2011. Tímto dnem začala běžet tříletá lhůta pro stanovení

poplatku. Městský úřad stěžovateli v rámci této lhůty nevyměřil místní poplatek platebním výměrem. Přesto ještě v roce 2019 požadoval úhradu poplatku ve výši 42 972 Kč a informoval stěžovatele o možnosti zvýšit poplatek až na trojnásobek.

Ochránce ve zprávě o šetření městský úřad upozornil na pravidla pro běh lhůty pro stanovení místních poplatků. Uvedl, že poplatek není možné vybírat, pokud ho městský úřad stěžovateli nevyměřil v rámci tříleté lhůty pro jeho stanovení. Městský úřad se s hodnocením ochránce ztotožnil a nebude po stěžovateli požadovat úhradu místního poplatku.

B.4 Žádost babičky o pěstounskou dávku za péči o vnučku musí úřady dostatečně prověřit a rozhodnutí řádně a přesvědčivě odůvodnit (sp. zn. 2276/2019/VOP)

Stěžovatelce úřad práce zamítl žádost o odměnu pěstounky. O tu žádala poté, co jí soud svěřil do pěstounské péče vnučku. Své rozhodnutí úřad práce odůvodnil tím, že se nejedná o případ hodný zvláštního zřetele, jak to vyžaduje zákon. Ten stanoví, že pečuje-li o jedno nebo dvě děti prarodič, náleží mu odměna pěstouna pouze v případech hodných zvláštního zřetele, s ohledem na jeho sociální a majetkové poměry a poměry jeho rodiny a s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu. Přestože o přiznání odměny rozhoduje úřad práce, vyjádření k přiznání či nepřiznání odměny pěstouna podává i orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“). A ten v případě stěžovatelky důvody hodné zvláštního zřetele pro přiznání odměny neshledal. Úřad práce proto její žádost zamítl.

Ochránce po prošetření konstatoval, že úřad práce pochybil, když nedostatečně zjistil skutkový stav a rozhodnutí nedostatečně odůvodnil. Z vyjádření OSPOD ani z rozhodnutí úřadu práce totiž nebylo jasné, jaké má rodina příjmy a náklady. Ochránce shledal pochybení i na straně Ministerstva práce a sociálních věcí, jehož rozhodnutí o odvolání nebylo dostatečně odůvodněné. Ministerstvo se sice na rozdíl od úřadu práce zabývalo příjmy a výdaji rodiny, nepřihlédlo však k tomu, jaké příjmy měla rodina v době podání žádosti. Nadto se spokojilo pouze s posouzením potřeb vnučky a ze svého rozhodnutí vynechalo posouzení celkových sociálních a majetkových poměrů stěžovatelky a její rodiny tak, jak to vyžaduje právní úprava.

Ochránce úřadu práce navrhl, aby v budoucnu dbal na důsledné odůvodňování svých rozhodnutí. Po ministerstvu požadoval zapracovat do připravovaných metodik požadavek řádného zjištění nejen finanční situace rodiny (včetně např. případných dluhů na bydlení), ale i její sociální situace a zdravotního stavu žadatele. V současné době je již připravena Instrukce náměstkyně MPSV k posuzování nároků prarodičů a praprarodičů na odměnu pěstouna z důvodů hodných zvláštního zřetele, která připomínky ochránce zohledňuje.

Stěžovatelka si po šetření ochránce podala novou žádost o odměnu pěstounky a ta jí byla přiznána.

B.5 Nelegální autovrakoviště (sp. zn. 6006/2018/VOP)

Na ochránce se obrátilo občanské sdružení, kritizující postup úřadů při řešení jejich stížností na provoz autovrakoviště v samotném centru obce. Šetřením ochránce shledal, že areál je od roku 2013 využíván ke sběru, výkupu a demontáži autovraků nelegálně, přičemž úřady

tomu nedokázaly účinně zamezit. Úřady dále důsledně neřešily efektivitu ukládaných sankcí a opatření k nápravě, jakož i koordinaci svých kroků, v důsledku čehož jejich postupy zcela postrádaly na účinnosti. Úřady svá pochybení uznaly a výsledkem byl příslib dále ve věci konat, včetně uplatnění návrhu na zrušení živnostenského oprávnění (pozastavení provozování živnosti). Jelikož se do kauzy promítají i nedostatky legislativy, pokud jde o řešení vozidel dovezených ze zahraničí (slouží jako zdroj náhradních dílů a nacházejí se frekventovaně na českých autovrakovištích, často nelegálních), přivítal ochránce, že Ministerstvo životního prostředí připravilo novou právní úpravu nakládání s autovraky (vozidly s ukončenou životností). Zákon o výrobcích s ukončenou životností, účinný od 1. 1. 2021, spolu s novou vyhláškou o podrobnostech nakládání s vozidly s ukončenou životností, má přinést preciznější úpravu a nové nástroje k zamezení nelegálního nakládání s autovraky.

B.6 Konference, kulaté stoly a školení

- Dne 11. 11. 2020 se uskutečnil on-line seminář: Poznatky z návštěv školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.
- Ve dnech 12. a 13. 11. 2020 byly realizovány on-line semináře na téma: Správa místních poplatků.
- Dne 18. 11. 2020 proběhl on-line seminář: Poznatky ze systematických návštěv zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.
- Dne 2. 12. 2020 se uskutečnila on-line diskuse: Lidé s postižením a Evropská úmluva o ochraně lidských práv (1950-2020).
- Dne 8. 12. 2020 proběhl on-line seminář: Poznatky ochránce ze šetření v oblasti náhradní rodinné péče

B.7 Změny vnitřní metodiky úřadů

- Na základě šetření ochránce (sp. zn. 6825/2018/VOP) provedl Odbor migrační a azylové politiky Ministerstva vnitra (dále „OAMP“) změnu metodiky pro posuzování přiměřenosti dopadu neudělení víza do soukromého a rodinného života cizince u žádostí o dlouhodobé vízum za účelem strpění pobytu na území. Ministerstvo vnitra stěžovatelce neudělilo vízum za účelem strpění. Stěžovatelka v odůvodnění žádosti o vízum mimo jiné uvedla, že nemůže vycestovat z České republiky, neboť se zde stará o svou těžce nemocnou matku odkázanou na její péči. Své tvrzení doložila řadou dokladů, včetně lékařských zpráv. Ministerstvo vnitra v rozhodnutí nezohlednilo, jaký dopad bude mít neudělení víza do jejího rodinného života. Ochránce požadoval, aby při námitce cizince Ministerstvo vnitra posuzovalo přiměřenost dopadu do jeho soukromého a rodinného života, i když toto posouzení při rozhodování žádostí o vízum za účelem strpění zákon o pobytu cizinců výslovně nevyžaduje. Povinnost zohlednit soukromý a rodinný život cizince totiž vyplývá z mezinárodních závazků České republiky. Ministerstvo vnitra na závěry šetření přistoupilo a změnilo také metodiku pro posuzování žádostí o víza za účelem strpění.

C. Dohled nad omezováním osobní svobody a sledování vyhoštění

Ochránce je národním preventivním mechanismem podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Systematicky navštěvuje zařízení pro osoby omezené na svobodě z moci úřední i v důsledku závislosti na poskytované péči. Svá zjištění a doporučení zobecňuje v souhrnných zprávách z návštěv a formuluje standardy zacházení. Předkládá je samotným zařízením, jejichž zřizovatelům a systémová doporučení ústředním orgánům státní správy. Ochránce rovněž sleduje zajištění cizinců a výkon správního vyhoštění.

C.1 Systematické návštěvy a distanční monitoring

Ve čtvrtém čtvrtletí se realizovala následná návštěva karanténních prostor v Zařízení pro zajištění cizinců Bělá – Jezová. Jejím cílem bylo prověření uskutečnění příslibů a ujištění Ministerstva vnitra o naplnění doporučení z jarní „COVID“ návštěvy. Poměry v zařízení se však výrazně nezlepšily. Z tohoto důvodu již v průběhu následné návštěvy ochránce požadoval okamžitou změnu poměrů a bezprostředně po návštěvě o závažných zjištěních, které nebyly napraveny, informoval Ministerstvo vnitra.

S ohledem na prevenci šíření nákazy ochránce další systematické návštěvy ve čtvrtém čtvrtletí neprováděl. Za účelem plnění svého poslání, kterým je mimo jiné ochrana osob před špatným zacházením, využíval jiné způsoby monitoringu. Kontaktoval téměř 40 zařízení a zjišťoval, jakým výzvám při zajištění péče a důstojných podmínek v zařízeních aktuálně čelí. Dotazoval se mj. na praxi v oblasti zákazu návštěv a zákazu vycházení, možné nedostatky v oblasti personálního, či materiálního zabezpečení, případně jiné problémy, se kterými se zařízení potýkají.

Prostřednictvím výzvy „Podělte se s námi o své zkušenosti z aktuální situace v zařízeních sociálních služeb, léčebnách a dalších zařízeních“¹ ochránce vyzval ke sdílení zkušeností z aktuální situace v zařízeních sociálních služeb, zařízeních pro děti a dalších zařízeních. Takto získané poznatky ochránce využívá pro komunikaci s odpovědnými úřady a dalšími institucemi za účelem řešení systémových problémů.

Rizika spojená s péčí v tzv. neregistrovaných zařízeních pro seniory v době epidemie

Ochránce upozornil hlavní hygieničku, ředitele krajských úřadů a poté i veřejnost tiskovou zprávou ze dne 2. prosince 2020² na rizika spojená s péčí v zařízeních poskytujících péči bez

¹ Tisková zpráva je dostupná na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2020/podelte-se-s-nami-o-sve-zkusenosti-z-aktualni-situace-v-zarizenich-socialnich-sluzeb-l/>

² Tisková zpráva je dostupná na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2020/neregistrovana-zarizeni-socialnich-sluzeb-v-dobe-epidemie/>

oprávnění, neboť na rozdíl od registrovaných pobytových sociálních služeb jim není věnována žádná pozornost a ani k nim nesměřuje žádná pomoc.

C.2 Konference, kulaté stoly, školení a osvěta

V návaznosti na sérii návštěv 12 zařízení pro děti se uskutečnil on-line kulatý stůl se zástupci navštívených zařízení a zástupci Nejvyššího státního zastupitelství. Předmětem diskuse byly zejména systémové problémy, jako je potřeba nové právní úpravy (sjednocení právní úpravy pobytových služeb pro děti, oddělení ústavní a ochranné výchovy), opakující se průtahy soudů při rozhodování o umístování nebo přemísťování dětí či nevhodné prostředí řady současných zařízení (zejména těch sídlících ve starých zámeckých budovách). Sdíleny byly též poznatky vedení zařízení z řešení současné pandemické situace, jako např. režim návštěv a dovolenek u dětí, karanténní a izolační opatření včetně zajištění testování, případně metodické vedení ministerstva.

Ochránce uspořádal **online odborný seminář pro pracovníky, kteří působí v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc** nebo s těmito zařízeními spolupracují. Účastníci získali poznatky ze systematických návštěv těchto zařízení, které jsou obsaženy ve zprávě ze systematických návštěv s názvem Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc vydanou v roce 2019. V ní ochránce upozornil na možná rizika špatného zacházení v těchto zařízeních (důležitost spolupráce s rodinou, podpory kontaktu dítěte s rodinou či dostatečné a včasné psychologické pomoci umístěným dětem).

Ochránce do českého jazyka **přeložil a zveřejnil³ Pravidla OSN o minimálních standardech zacházení s vězněnými osobami**, která se běžně označují jako „Mandela rules“. Byť pravidla nejsou závazná (mají povahu „soft law“), jejich význam spočívá v tom, že představují základní vodítka pro tvorbu, aplikaci a interpretaci vnitrostátních právních předpisů.

³ S překladem je možné se seznámit na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Veznice/Pravidla-Nelsona-Mandely.pdf

D. Ochrana před diskriminací

V roce 2009 byl ochránce pověřen rolí národního tělesa pro rovné zacházení a ochrany před diskriminací (*equality body*) v souladu s právem Evropské unie. Přispívá tedy k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor. Za tím účelem poskytuje pomoc obětem diskriminace, provádí výzkum, zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací a zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými evropskými subjekty.

Od ledna 2018 ochránce pomáhá také cizincům – občanům Evropské unie, kteří žijí nebo pracují v České republice. Poskytuje jim informace o jejich právech a pomoc při podezření na diskriminaci z důvodu státní příslušnosti. Při tom spolupracuje se zahraničními orgány, které mají obdobné poslání vůči českým státním příslušníkům.

D.1 Přístup návštěvníka s postižením na sportovní stadion (sp. zn. 5708/2019/VOP)

Stěžovatel, který se pohybuje na vozíku, nesouhlasil s ustanoveními návštěvního řádu sportovního stadionu, podle nichž držitelé průkazu ZTP/P a osoby s významně sníženou pohyblivostí mohou na stadion vstoupit pouze v doprovodu další osoby. K přijetí návštěvního řádu v této podobě provozovatele dle jeho vyjádření vedly zejména bezpečnostní důvody a ztížené podmínky pro pohyb návštěvníků s postižením po sportovním stadionu.

Ochránce dospěl k závěru, že dotčená ustanovení návštěvního řádu představují přímou diskriminaci z důvodu zdravotního postižení. Znevýhodňují totiž stěžovatele (a potažmo další návštěvníky s postižením) oproti ostatním návštěvníkům. Sledují sice legitimní cíl v podobě zajištění bezpečnosti a pohodlí návštěvníků, ale nejsou přiměřeným a nezbytným prostředkem k jeho dosažení. Ochránce proto provozovateli doporučil změnu návštěvního řádu. Provozovatel ve svém následném vyjádření poukázal na to, že v současné době je přístup na stadion omezen mimořádnými opatřeními souvisejícími s šířením nemoci COVID-19. Přislíbil však, že po odeznění této situace se bude zabývat revizí návštěvního řádu, přičemž zohlední doporučení ochránce.

D.2 Uzavírání registrovaných partnerství v době nouzového stavu (sp. zn. 105/2020/DIS)

V době nouzového stavu se obecně omezily možnosti konání svateb a uzavírání registrovaných partnerství. Na podzim roku 2020 však ochránce zjistil, že podmínky uzavírání sňatků a registrovaných partnerství jsou nastaveny nerovně. Zatímco svatby se mohly konat v podstatě běžně (mimo omezení týkajících se počtu účastníků), do registrovaného partnerství bylo možné vstoupit pouze, pokud to bylo neodkladné (hrozící smrt jednoho z partnerů, vypršení pobytového oprávnění cizince). Ukázalo se, že spousta gayů a leseb, ale i značná část většinové veřejnosti vnímala takto nastavený rozdíl jako ponižující a nedůstojný. Ochránce jejich názor sdílel a nenalezl žádný rozumný důvod k takovému rozlišování. Vyzval tedy ministra vnitra, jakožto gesčního ministra v dané otázce, aby na vládní úrovni zajistil sjednání nápravy. V reakci na dopis ochránce a podněty dalších

subjektů vláda své opomenutí k 23. listopadu 2020 opravila. To, že došlo k nápravě, je patrné i z informací dostupných na COVID portálu Ministerstva vnitra. Právě tam byla v minulosti prvotně objevena předmětná nesrovnalost. Vzhledem k pozitivnímu vývoji situace se ochránce rozhodl nepodnikat žádné další kroky.

D.3 Dotační program COVID – kultura (sp. zn. 31/2020/SZD)

Ochránce se zaměřil na podmínky dotačního programu COVID – kultura. Podmínku, podle které nejsou oprávněnými žadateli o dotaci osoby bez českého státního občanství nebo povoleného trvalého pobytu na území ČR, shledal diskriminační z důvodu státní příslušnosti ve vztahu k občanům Evropské unie.

Ministerstvo průmyslu a obchodu vyhlásilo dotační program, jehož cílem bylo poskytnout podporu podnikatelům v oblasti kultury, kteří kvůli protipandemickým opatřením přišli o své příjmy. Podmínky pro žadatele o jednorázovou podporu pro umělecké profese obsahovaly podle našeho názoru diskriminační podmínku, a sice že žadatel musí být občan České republiky nebo cizinec s trvalým pobytem v ČR. Diskriminaci z důvodu státní příslušnosti zakazuje především čl. 18 Smlouvy o fungování Evropské unie. Povinnost státu rovně zacházet s občany Unie, kteří na území státu legálně pobývají, a to včetně poskytování sociální pomoci, plyne také z čl. 24 směrnice 2004/38/ES o právech občanů Unie. Přičemž podle názoru ochránce lze podporu pro umělecké profese a odborné technické profese dle programu považovat za určitou formu sociální pomoci ve smyslu této směrnice. Dle směrnice je možné občanům Unie odepřít sociální pomoc pouze v prvních 3 měsících pobytu na území státu. Podmínky dotačního programu však vyžadovaly trvalý pobyt, který lze získat až po 5 letech pobytu. Podmínky programu byly s touto podmínkou zjevně v rozporu.

Ochránce se obrátil na ministra průmyslu a obchodu s upozorněním na protiprávnost podmínek a doporučil mu podmínky změnit. Ministr následně podmínky změnil, o podporu tedy dále mohli žádat i občané Evropské unie, kteří mají v ČR přechodný pobyt.

D.4 Skončení cestovního pojištění k platební kartě z důvodu věku (sp. zn. 1153/2020/VOP)

- I. Pokud je produkt ze své povahy dlouhodobý a nabízený všem klientům za stejných podmínek, je horní věková hranice pro jeho poskytování, podložená relevantními daty, v souladu se zákonem. Ukončení cestovního pojištění z důvodu dosažení věku 76 let je odůvodněno legitimním cílem počínat si v oblasti pojišťovnictví vzhledem k zvýšenému pojistnému riziku obezřetně a s odbornou péčí.
- II. Posuzuje-li Česká národní banka diskriminaci spotřebitele, je povinna opřít svůj závěr o příslušný test diskriminace. S jeho pomocí posoudí, zda má rozdílné zacházení legitimní cíl a zda pro jeho dosažení byly zvoleny nezbytné a přiměřené prostředky. Jestliže se Česká národní banka při výkonu dozoru nad dodržováním zákazu diskriminace vyhne posouzení konkrétní věkové hranice pro poskytování služby, jedná v rozporu s principem dobré správy, konkrétně s principem odpovědnosti.

- III. Pokud dohledový orgán poskytne podateli pouze formalizovanou a nepřiléhavou odpověď na jeho podnět, jedná v rozporu s principem přesvědčivosti a otevřenosti dobré správy. Tímto postupem totiž může v podateli vzbudit důvodné podezření, že se jeho podnětem nezabýval dostatečně.

Stěžovatel si v bance založil cestovní pojištění k platební kartě. Jakmile dosáhl věku 76 let, banka mu oznámila, že mu pojištění ukončuje. Stěžovatel tento postup považoval za diskriminační a požádal Českou národní banku, aby jej prověřila.

Ochránce dospěl k závěru, že postup České národní banky a pojišťovny nebyl diskriminační, avšak České národní bance vytkl formální stránku odpovědi. Poskytovatel služby může horní věkovou hranici stanovit, pokud je produkt ze své povahy dlouhodobý a nabízený všem klientům za stejných podmínek. Cílem věkového limitu je v tomto případě počínat si obezřetně a s odbornou péčí.

D.5 Zásadní pracovní setkání

V říjnu se uskutečnilo jednání s náměstkem ministra vnitra pro státní službu Petrem Hůrkou. Obsahem jednání bylo zaměstnávání lidí s postižením ve státní správě, flexibilní možnosti práce nebo problému šikany při výkonu služby. Proběhlo také již druhé setkání pracovní skupiny Equinetu (evropská síť orgánů pro rovné zacházení) k rovnosti žen a mužů, k antidiskriminačnímu právu a standardům činnosti orgánů pro rovné zacházení.

V listopadu se ochránce zúčastnil jednání Rady vlády pro rovnost žen a mužů.

V tomto čtvrtletí se ochránce také zúčastnil tří jednání expertního fóra ke vzdělávání romských dětí.

D.6 Osvěta

V prosinci ochránce vystoupil na workshopu pro mladé Romy a Romky k nenávistným projevům na internetu. Jednalo se o tom, co všechno může představovat nenávistný projev a jak se proti nim lze bránit. Ochránce představil výzkum *Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů*⁴ a doporučením k nenávistným projevům⁵.

Aktualizace doznal informační leták k rovnému zacházení a diskriminaci v angličtině.⁶

D.7 Konference, kulaté stoly a školení

V říjnu ochránce vystoupil na **semináři pro Českou školní inspekci k používání nahrávek v inspekční činnosti**.

⁴ S celým textem je možné se seznámit na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz https://ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ESO/47-2019-DIS-PZ-Vyzkumna_zprava.pdf

⁵ Celý text doporučení veřejného ochránce práv je dostup v Evidenci stanovisek ochránce, viz <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/7792>

⁶ Viz https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Letaky-jazyky/EN-Discrimination.pdf

Zaměstnavatelům z Plzeňského, Karlovarského a Jihočeského kraje ve spolupráci se Svazem průmyslu a obchodu byly představeny **základy antidiskriminačního práva**.

V listopadu ochránce vystoupil na **semináři skotského orgánu pro rovné zacházení k monitorování případů s námitkou diskriminace před Evropským soudem pro lidská práva**.

Se soudci a soudkyněmi byla vedena **diskuse o právech sexuálních a genderových menšin**.

Poradkyním organizace, která pomáhá rodičům na pracovním trhu, ochránce prezentoval **případy nerovného zacházení s rodiči na pracovišti a možnosti obrany proti diskriminaci**.

E. Sledování práv lidí se zdravotním postižením

Počínaje lednem 2018 ochránce zastává také funkci monitorovacího orgánu pro naplňování práv zakotvených Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením. V rámci této své působnosti ochránce provádí výzkumná šetření, vydává doporučení ke zlepšení situace lidí s postižením, připomínkuje právní předpisy a strategické dokumenty, navštěvuje zařízení, spolupracuje s poradním orgánem a zabývá se osvětou.

E.1 Výzkumy a doporučení

Výzkum „Život klientů a klientek v domově pro osoby se zdravotním postižením“

Ochránce dokončil výzkum zaměřený na podmínky poskytování pobytové sociální služby domov pro osoby se zdravotním postižením (dále jen „domov“).⁷ V rámci dotazníkového šetření adresovaného poskytovatelům této sociální služby se ochránce zaměřil především na podmínky poskytování služby nezletilým dětem, dále na otázky související s přípravou na zaměstnání a prací klientů a v neposlední řadě také na oblast zajištění odpovídající zdravotní péče.

Do výzkumu se zapojilo celkem 156 domovů z celé České republiky, které ke dni vydání výzkumné zprávy zajišťovaly službu pro celkem 9 129 klientů.

Z výzkumu vyplynuly následující informace:

- Pouze 11 % domovů spolupracuje s orgány sociálně-právní ochrany dětí na možnosti odchodu dětí z domovů do rodinné péče. OSPOD má přitom zákonnou povinnost sledovat, zda trvají důvody pro pobyt dítěte v ústavním zařízení, nebo povinnost ve vhodných případech dítěti zprostředkovat náhradní rodinnou výchovu.
- V letech 2015–2019 se pouze necelá pětina dětí (18 %) navrátila do rodiny a přibližně šestina dětí (15 %) odešla do náhradní rodinné péče. Ve stejném období rovněž naprostá většina klientů (93 %), kteří v domově dosáhli zletilosti, v domově zůstali žít i nadále. Žádný klient se po dosažení zletilosti neodstěhoval do vlastního bydlení.
- Míra zaměstnanosti klientů domovů v produktivním věku (13 %) je výrazně nižší než v případě lidí s postižením, kteří žijí v domácnostech (40 %). To může být dáno mnoha faktory, zejména dosaženým vzděláním a vlivem postižení na pracovní schopnost klientů.
- Téměř dvě třetiny klientů (62 %), kteří jsou zaměstnáni, mají pracovněprávní vztahy založeny dohodami konanými mimo pracovní poměr (DPČ, DPP). Téměř polovina zaměstnaných klientů má dohodu o provedení práce (41 %). Na hlavní pracovní poměr pracuje pouze 38 % klientů. Podíl klientů, které zaměstnávají samotné domovy, je velmi vysoký (51 %).
- Celkem 93 % domovů zaznamenalo obtíže při zajišťování zdravotní péče svým klientům. Za obtížně dostupné označovaly zejména zubní lékařství (47 %),

⁷ S celým textem je možné se seznámit na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/CRPD/Vyzkumy/6-2019-domovy-pro-osoby-s-postizenim.pdf

psychiatrickou péči (44 %), gynekologickou péči (25 %) a všeobecné praktické lékařství (22 %). Rovněž téměř polovina všech domovů s dětskými klienty (48 %) uvedla, že je pro ně obtížné zajistit dostupnost dětské a dorostové psychiatrie.

- V minimální míře čerpají klienti lázeňskou péči.

Výzkum „Zaměstnávání lidí s postižením ve veřejné správě“

V rámci výzkumného šetření se ochránce zaměřil na podmínky zaměstnávání lidí s postižením ve veřejné správě. Ta by měla jít příkladem a usilovat o maximální pracovní zapojení lidí s nejrůznějšími typy a stupni postižením a z něj vyplývajících potřeb. Na základě dotazníkového šetření a rozhovorů se zástupci zaměstnavatelů ochránce identifikoval tyto opakující se problémy.

- Způsob plnění zákonem stanoveného povinného podílu je v rámci jednotlivých úřadů odlišný. Jsou úřady, které lidi s postižením zaměstnávají v minimální míře a problematiku nijak neřeší. Další úřady se snaží vyhnout sankci povinným odvodem do státního rozpočtu a plnění povinného podílu si hlídají většinou kombinací zaměstnávání lidí s postižením a odebráním výrobků a služeb. Méně jsou zastoupeny úřady, které mají se zaměstnanci z řad OZP zkušenosti a formou určitých strategií přirozeně překračují čtyřprocentní povinný podíl.
- Lidé s vážnějším pracovním omezením jsou ve veřejné správě zaměstnáváni málo. Lidé se zrakovým, sluchovým nebo mentálním postižením jsou mezi zaměstnanci veřejné správy zastoupeni málo a nehlásí se ani do výběrových řízení. Stejně tak je ani aktivně, co by potenciální zaměstnance, nevyhledávají zaměstnavatelé. Převažují zaměstnanci s dietním omezením, onkologickým onemocněním nebo omezenou motorikou.
- Omezená pracovní výkonnost představuje překážku, na kterou není systém schopen reagovat. Díky systematizaci, jasně dané struktuře a počtu pracovních míst nemohou zaměstnavatelé často vycházet vstříc požadavkům na snižování pracovních úvazků, jejich dělení nebo naopak dle potřeby vytvářet místa pro OZP. Flexibilita přístupu k zaměstnancům se speciálními potřebami je tak značně omezená.
- Princip odvodu do státního rozpočtu není pro orgány veřejné správy funkční.

Výzkum „Role obcí při rozhodování o podpůrných opatřeních a při jejich realizaci“

V návaznosti na výzkum s názvem *Křižovatky autonomie – praxe soudů při rozhodování podpůrných opatření*,⁸ jehož prostřednictvím ochránce mapoval praxi soudů při využívání jednotlivých podpůrných opatření, se ochránce rozhodli zmapovat roli obcí. Obce sehrávají důležitou roli ať už v procesu rozhodování o podpůrných opatřeních, kdy se soud může v rámci součinnosti vyžádat informace o člověku, o jehož svéprávnosti bude rozhodováno, tak

⁸ S celým textem je možné se seznámit na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/CRPD/Vyzkumy/2018_61_Vyzkum-svepravnost.pdf

v procesu jejich výkonu (jakožto veřejné opatrovnictví). Z dosavadních poznatků ochránce zjistil, že zkušenosti obcí jsou různé, proto prostřednictvím dotazníku oslovili předem vybrané obce s cílem zmapovat dosavadní praxi a zkušenosti, ale také poukázat na případné systémové nedostatky a navrhnout změny.

Doporučení „Jak chránit práva rodičů s psychosociálním postižením“

Na základě podnětů od rodičů s postižením, kterým bylo do jejich práva na rodinný život nešetrně zasaženo, ochránce s cílem posílit osvětu v této oblasti a apelovat na změnu přístupu k rodičům s postižením, připravil doporučení. Publikace⁹ je určena veřejným opatrovníkům, sociálním pracovníkům na obcích, zástupce OSPOD a poskytovatelům zdravotních a sociálních služeb. Součástí je také jednoduchý „checklist“ pro posuzování zásahu do rodičovských práv a krátké shrnutí pro samotné rodiče.

E.2 Mezinárodní spolupráce

V rámci spolupráce s Agenturou základních práv (Fundamental Rights Agency - FRA) ve Vídni proběhl online workshop k tvorbě indikátorů pro systematické monitorování Úmluvy. Ve spolupráci s FRA ochránce aktualizuje vytvořené indikátory. Cílem aktualizace je zefektivnění monitorování práv zakotvených v jednotlivých oblastech života tak, jak je vymezuje Úmluva o právech osob se zdravotním postižením.

Ochránce pravidelně přispívá do Newsletteru pracovní skupiny pro problematiku Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením při ENNHRI (European Network of National Human Rights Institutions).

E.3 Konference, kulaté stoly a školení

Ochránce uspořádal on-line **workshop pro studentky a studenty Právnické fakulty Univerzity Karlovy o zaměstnávání lidí s postižením**, prostřednictvím kterého prezentoval poznatky z této oblasti a současně společně se studenty diskutoval nad popsány problémy, kterým musí čelit zaměstnanci s postižením.

Ochránce se také účastnil na **mezinárodním semináři pro studenty veřejné správy z Osnabrüské univerzity**. Seminář byl zaměřený na práva lidí s postižením v jednotlivých oblastech života. Zahraničním kolegům ochránce zprostředkoval českou zkušenost a dosavadní zkušenosti z oblasti monitorování práv lidí s postižením.

Ochránce vystoupil na **symposiu Právnické fakulty Univerzity Karlovy na téma genocida** a přispěl s tématem opomenutí lidí s postižením v Úmluvě o genocidě.

U příležitosti Mezinárodního dne lidí s postižením uspořádal ochránce on-line diskuzi na téma **Lidé s postižením a Evropská Úmluva o ochraně lidských práv (1950-2020)**, ve které

⁹ S celým textem je možné se seznámit na internetových stránkách veřejného ochránce práv, viz https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/CRPD/Doporučení/2020_26_Doporučení-rodice.pdf

vystoupili nejen lidé s postižením, ale také soudci, zástupce Kanceláře vládního zmocněnce, právníci a další zástupci odborné veřejnosti. Záznam z akce je veřejně dostupný.¹⁰

Seriálem na sociálních sítích ochránce připomněl 70 let od ratifikace Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.

Brno 1. února 2021

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)

¹⁰ Viz <https://www.youtube.com/watch?v=YWLzGz5Sxe4&t=693s>